KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

LAUSUNTO 26.10.2023

EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE

Asia: U 53/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta asetukseksi lelujen turvallisuudesta

Kuluttajaliitto ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää kohteliaimmin mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto otsikkoasiassa ja tulla kuultavaksi. Lelulainsäädännön tarkentamisen tavoitteet ja tarkoitus on kannatettavia. Asetusehdotuksen tavoite ja säännösehdotukset, joiden tarkoituksena on suojata lapsia haitallisilta kemikaaleilta ovat erityisen kannatettavia.

Erityisen kannatettavina pidämme seuraavia seikkoja asetusehdotuksessa:

1. Säädösintrumentiksi on valittu direktiivin sijaan asetus.
2. Ehdotus yhdenmukaistaa EU:n lelulainsäädännön markkinavalvontaa ja yleistä tuoteturvallisuutta koskevan, jo uudistuneen lainsäädännön kanssa.
3. Ehdotuksessa esitetään riskienarvioinnin osalta lähestymistapaa, joka automaattisesti kieltää kaikkein haitallisimman ainesosat leluilla. Tämän yleisen riskienarvioinnin lisäksi esitetään erityistä riskienhallinnan näkökulmaa, joka mahdollistaisi komissiolle raja-arvojen asettamisen myös muille huolta aiheuttaville ainesosille.
4. Ehdotuksessa asetetaan poikkeamien tekemiselle selkeät säännöt ja edellytykset.
5. Ehdotuksessa ulotetaan turvallisuusvaatimukset koskemaan myös psykologisen hyvinvoinnin ja mielenterveyden sekä lasten kognitiivisen kehityksen näkökulmia.
6. Asetuksessa ehdotetaan digitaalisen tuotepassin käyttöönottoa, jolla voi olla valvontaviranomaisten toimintaa helpottava vaikutus ja joka voi lisätä kuluttajien tiedonsaantimahdollisuuksia.

Tavoitteiden saavuttamiseksi Kuluttajaliitto katsoo kuitenkin, että ehdotusta tulisi vielä jatkoneuvotteluissa parantaa seuraavin tavoin:

1. Varovaisuusperiaatetta koskeva kirjaus tulee saada takaisin osaksi lainsäädäntötekstiä. Periaate on aivan olennainen kuluttajansuoja ja -turvallisuuslainsäädännön osalta ja sen avulla voidaan toimia myös sellaisissa tilanteissa, joissa on perusteltu huoli jostain turvallisuusasiasta, muttei vielä kattavaa tieteellistä näyttöä sen tueksi.
2. Kemikaaleja koskevia säännösehdotuksia pitää edelleen vahvistaa mm. lisäämällä artikla 49:ään velvollisuuden arvioida leluista ja muista lähteistä aiheutuvan kemikaalialtistuksen yhteisvaikutuksia osana viranomaisen lausuntoa.
3. Markkinavalvontaa tulee vahvistaa resursseihin panostamalla ja huolehtimalla siitä, että digitaalinen tuotepassi on käytännössä hyödyllinen väline valvojille.
4. Tulee huolehtia siitä, että digitaalinen tuotepassi on kuluttajille ilmainen eikä sen käyttö vaadi erillisen sovelluksen lataamista tai erillistä rekisteröitymistä tai henkilötietojen luovuttamista tuotepassin tietojen käytön edellytyksenä. Olennaiset tiedot tulee jatkossakin aina löytyä tuotteen yhteydestä (pakkauksesta) eikä niitä tule voida toimittaa vain digitaalisen tuotepassin yhteydessä.
5. Tulee varmistaa menettelyt siltä varalta, että digitaalisen tietopassin tiedot ovat virheelliset. Pelkkä dokumentaation tarkistaminen ei myöskään ole tae siitä, että tuote tosiasiassa täyttää sille asetetut

Kuluttajaliitto ry Konsumentförbundet rf
The Consumers' Union of Finland
Ritarikatu 1 B, 00170 Helsinki | +358 9 454 2210 | info@kuluttajaliitto.fi | kuluttajaliitto.fi

vaatimukset, minkä johdosta valvontaviranomaisilla tulee olla riittävät resurssit myös tosiasiallisten tuotetarkastusten tekemiseen.

6. Sääntelyn pitää kattaa myös ns. älylelujen aiheuttamat riskit. Tekoälyä ja esimerkiksi tietosuojaa koskevaa sääntelyä on olemassa ja valmisteilla, mutta ne eivät ota erityisesti huomioon leluja tuoteryhmänä tai lapsia käyttäjinä. Verrokkina voidaan todeta, että kemikaaleja koskien on olemassa yleistä lainsäädäntöä, mutta silti niitä koskien on olemassa myös erityislainsäädäntöä lelujen osalta ja tämän saman periaatteen tulisi soveltua myös digitaalisiin riskeihin.
7. Verkkoalustojen ja erityisesti markkinapaikkojen vastuusta tulee säätää osana kokonaisuutta. Leluja ostetaan erityisen paljon verkkokaupasta ja kuluttajille on usein epäselvää, kenen vastuulla tuotteet ovat. Markkinapaikat pitää määritellä ainakin osittain vastuullisiksi myytyjen tuotteiden vaatimuksenmukaisuudesta sekä myyjien tunnistamisesta, vaarallisten tuotteiden tunnistamisesta sekä poistamisesta. Myös vaarallisten tuotteiden uudelleen ilmestyminen myyntiin tulisi tehokkaasti estää.
8. Varoitustekstien ja -merkkien luettavuus ja ymmärrettävyys tulee varmistaa. Varoitukset ovat usein leluissa liian pienellä tai muun tekstin sekaan sijoitettuna jne. Luettavuuden turvaamiseksi tulee säätää esimerkiksi kirjasinkoon vähimmäiskoosta. Mikäli ”varoitus”-teksti on sallittua korvata kuvallisella merkillä, tulisi merkin olla yhdenmukaistettu, jottei kuluttajille synny turhaa väärinymmärryksen vaaraa.

Kuluttajaliitto ry

Tiina Vyyryläinen
vaikuttamistyön päällikkö, OTK